

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ВИМІРЮВАННЯ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Розкрито суть і здійснено теоретичний аналіз критеріїв та показників професійної компетентності майбутніх опоряджувальників будівельних, що є необхідним для визначення рівнів сформованості професійної компетентності робітників.

***Ключові слова:** професійна компетентність, ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, суб'єктний критерії, показник.*

У концепції розвитку професійно-технічної освіти в Україні наголошується, що без якісної підготовки кваліфікованих робітників, адаптованих до вимог технологічного розвитку галузей економіки і мають високий рівень професійної компетентності, володіють багатофункціональними вміннями, здатні до самоорганізації та самореалізації, підготовлені до розв'язання виробничих завдань і соціально-економічних проблем, неможливо розвивати високотехнологічне виробництво, зокрема, ті його напрями, які визначають темп економічного розвитку країни [3].

Орієнтація сучасного виробництва на активні практичні дії особистості, що забезпечують успіх соціально-економічної перебудови суспільства, викликала зростання вимог до якості підготовки кваліфікованих робітничих кадрів і створення морально й фізично здорового, соціально активного виробничого потенціалу. Саме тому формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників є надзвичайно актуальною проблемою. У свою чергу, ефективність професійної підготовки значною мірою залежить від визначення критеріїв і показників професійної компетентності і на цій основі визначення рівня сформованості професійної

компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю.

Мета статті передбачає обґрунтування критеріїв та показників для визначення рівня сформованості професійної компетентності випускників професійно-технічних навчальних закладів будівельного профілю.

Як зазначається в «Енциклопедії освіти», під критеріями і показниками якості навчальної діяльності розуміють сукупність ознак, на основі яких складається оцінка умов, процесу й результату навчальної діяльності, що відповідає поставленій меті [2, с. 434].

На необхідності створення надійної системи вимірювання результатів навчально-пізнавальної діяльності наголошує П. Лузан [4, с. 14-15].

У «Педагогічному словнику професійної освіти» поняття «критерій» визначається як засіб міркування, ознака, на основі якої проводиться визначення або класифікація чого-небудь, мірило оцінки [5, с.154].

Наявність об'єктивних критеріїв і показників оцінювання сформованості професійної компетентності дозволяє досягти об'єктивності оцінювання педагогами та кожним учнем рівня своєї професійної компетентності на певних етапах теоретичного і виробничого навчання, виробничої практики, під час конкурсів професійної майстерності тощо.

Відомий український вчений-педагог С. Гончаренко поняття «критерій» визначає як «ознаку, на основі якої здійснюється оцінка чого-чого; мірило» [1, с. 245]. Отже, критерій – об'єктивна матеріалізована ознака, за допомогою якої оцінюється ступінь досягнення певної мети, кількісна міра деякого явища. Натомість поняття «показник» за своїм обсягом вужче, показник є компонентом, складником поняття «критерій».

Основними показниками компетентності майбутнього працівника В. Ягупов визначає:

– знання, навички та вміння – сукупність психічних утворень, які формують загальний і професійний інтелект, загальнонаукову, особистісну та професійну підготовленість фахівця до певного виду фахової діяльності;

– професійна позиція фахівця – система сформованих настанов і

ціннісних орієнтацій, ставлень і оцінок внутрішнього та оточуючого досвіду, реальності і перспектив; а також власні досягнення фахівця, які визначають характер його діяльності, поведінки, спілкування, місце і роль у професійній діяльності;

– індивідуально-психічні особливості – стійке поєднання різних структурно-функціональних компонентів психіки, які зумовлюють індивідуальність фахівця, неповторний стиль його діяльності, поведінки і втілюються у конкретних якостях професійної діяльності;

– акмеологічні інваріанти фахівця – внутрішні чинники, які зумовлюють потребу в активному саморозвитку, продуктивній реалізації творчого потенціалу в праці і просування до власних вершин досконалості у професійній діяльності [6, с. 201].

Зазначимо, що критерії відображають компоненти досліджуваного явища, процесу, властивості особистості тощо та як загальна характеристика педагогічного явища чи об'єкта може мати кілька показників. У процесі теоретичного дослідження нами виокремлено чотири компоненти професійної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний (праксеологічний), суб'єктний. Відповідно, для діагностики сформованості цієї інтегративної властивості особистості виділяємо ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, суб'єктний критерії, що певним чином відображають зміст вказаних компонентів професійної компетентності.

Природно, що кожен критерій як загальна характеристика педагогічного явища, процесу чи об'єкта має кілька показників.

Проаналізуємо детальніше критерії і показники оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх робітників-будівельників.

Ціннісно-мотиваційний критерій є основою для формування професійної компетентності. Для опанування професією робітника-будівельника учні повинні мати:

– пізнавальні мотиви: прагнення отримати нові знання і вміння, орієнтація на продовження навчання у ВНЗ,

– соціальні мотиви: прагнення отримати диплом, високий робочий розряд, похвалу та заохочення від батьків, працевлаштування в будівельній організації, отримання місця в гуртожитку тощо.

Для опоряджувальників будівельних ціннісно-мотиваційний критерій складається з показників:

– професійні інтереси – зацікавленість професією, будівельними технологіями і будівельною галуззю;

– професійні потреби – потреба набуття професії для працевлаштування, зацікавленість у професійному становленні;

– професійні мотиви – набуття професії, зацікавленість у продовженні навчання;

– професійні цінності – позитивне ставлення до будівельної організації, набуття професійного досвіду.

Вимірювання рівня сформованості ціннісно-мотиваційного компонента професійної компетентності за цим критерієм здійснюється методами анкетування, спостереження, бесіди.

Когнітивний критерій професійної компетентності визначає, перш за все, наявність професійних знань. Український педагогічний словник визначає поняття «знання» як особливу форму духовного засвоєння результатів пізнання, процесу відображення дійсності, яка характеризується усвідомленням їх істинності. Невід’ємними якостями справжніх знань є їх систематичність, усвідомленість та осмисленість, знання виступають складовою світогляду людини, значною мірою визначають її ставлення до дійсності, моральні погляди й переконання, вольові риси особистості, характер. Вони є одним із джерел нахилів людини, необхідною умовою розвитку здібностей, обдарувань [1, с. 137].

Професійні знання формують робітника як суб’єкта професійної діяльності, оскільки знаходяться в основі всіх інших критеріїв сформованої

професійної компетентності. Когнітивний критерій професійної компетентності опоряджувальників будівельних має показники:

- загальнопрофесійні знання: основ будівельного виробництва, правознавства, комп'ютерних технологій, основ підприємництва, охорони праці, знання професійної будівельної термінології;

- технологічні (професійні) знання: з будівельного матеріалознавства, з технології виконання штукатурних, плиточних, малярних робіт, організації робочого місця, виконання ремонтних робіт;

- знання з будівельної галузі: відомості про будівлі і споруди, будівельні машини і механізми.

Рівень сформованості когнітивного компонента професійної компетентності опоряджувальників будівельних визначається на підставі аналізу результатів успішності, опитування, бесід.

Операційно-діяльнісний критерій розкриває праксеологічний компонент професійної компетентності та дозволяє охарактеризувати практичну здатність випускника успішно застосовувати набуті знання і вміння під час роботи на будівельних об'єктах. Зміст цього критерію відображає професійний досвід, професійну поведінку, здатність успішно працювати як опоряджувальник будівельний.

Операційно-діяльнісний критерій має складові:

- професійні навички і уміння – наявність навичок і умінь, початкового професійного досвіду по виконанню комплексу робіт опоряджувальника будівельного: виконання простого і покращеного оштукатурювання стін і стель, виконання лузг, усенків, фасок, відкосів, лицювання підлог, стін, виконання малярних робіт водними і неводними сумішами, фарбування фасадів, шпалерні роботи тощо, дотримання технологічних і технічних вимог; виконання якісних і кількісних показників згідно норм виробітку, раціональність організації робочого місця і праці;

- професійна поведінка в типових і нетипових виробничих ситуаціях, професійне мислення передбачає здатність виконувати професійні завдання і

в звичайних умовах будівельного майданчика, і в умовах індивідуального будівництва з необхідністю проектування, вибору виду опорядження, виду будівельних матеріалів тощо.

– активність і самостійність у виконанні роботи.

Рівень сформованості операційно-діяльнісного компонента професійної компетентності опоряджувальників будівельних визначає аналіз результатів успішності з предметів професійно-теоретичних та професійно-практичних, експертне оцінювання пробних робіт, конкурси професійної майстерності.

Суб'єктний критерій полягає в усвідомленні себе суб'єктом професійної діяльності та у суб'єктному ставленні до себе як до робітника – опоряджувальника будівельного. Суб'єктний критерій є показником активності робітника, усвідомлення ним важливості власних дій, особистісних і професійних якостей. Суб'єктні якості учня формуються поступово під впливом навчального процесу як внутрішнє усвідомлення власної діяльності та свого професійного майбутнього, передбачають самопізнання, об'єктивне оцінювання власних сил і можливостей, об'єктивне і критичне ставлення до себе і результатів власної діяльності. Суб'єктність робітника має складові: ціннісно-мотиваційна, діяльнісна, соціальна, особистісна. Суб'єктний критерій має показники:

– професійна свідомість і самосвідомість – здатність підтримувати сприятливий позитивний психологічний клімат у трудовому колективі, розвивати власні вольові властивості, здатність до самоконтролю, формування професійного світогляду, цілей, інтересів, цілісної оцінки самого себе;

– професійна самооцінка - здатність об'єктивно оцінювати себе як робітника, рівня свого професійного розвитку, професійно важливих суб'єктних якостей і недоліків, сприйняття та розуміння норм поведінки в суспільстві.

– професійно важливі якості – працелюбність, наполегливість,

самостійність, організованість, творчість, креативність.

Рівень сформованості суб'єктного компонента професійної компетентності опоряджувальників будівельних визначають виробничі характеристики.

Отже, чітке визначення критеріїв та показників сформованої професійної компетентності майбутніх опоряджувальників будівельних є підґрунтям їх професійної підготовки, основою для вимірювання рівня сформованості їх професійної компетентності.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге, доп. і виправлене. – Рівне: «Волинські обереги», 2011. – 552 с.
2. Енциклопедія освіти. Гол.ред. академік НАН і АПН України, Президент АПН України В.Г.Кремень. Київ, Юрінком Інтер, 2008. – 1037 с.
3. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні // Професійно-технічна освіта. – 2004. – № 3. – С. 5 – 7.
4. Лузан П. Г. Активізація навчання у сільськогосподарському вузі : [монографія] / Петро Григорович Лузан. – К. : ІАЕ УААН, 1996. – 188 с.
5. Професійна освіта: словник: навч. посіб. / уклад. С. Гончаренко, та ін; за ред. Н. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – 380 с.
6. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посіб. / Василь Васильович Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Т.В. Пятничук.

Критерии и показатели измерения сформированности профессиональной компетентности будущих квалифицированных рабочих строительного профиля.

Раскрыта сущность и осуществлен теоретический анализ критериев и показателей профессиональной компетентности будущих отделочников строительных, что необходимо для определения уровней сформированности профессиональной компетентности рабочих.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, ценностно-мотивационный, когнитивный, операционно-деятельностный, субъективный критерии, показатели.

T. V. Pyatnichuk.

Criteria and indicators for the measurement of professional competence formation of future construction workers.

Reveals the essence and the theoretical analysis of criteria and indicators of professional competence of future finishers construction that is needed to determine the levels of formation of professional competence of workers.

Keywords: professional competence, value-motivational, cognitive, operational-active, subjective criteria, indicator.